

РЕЦЕНЗІЇ

КОРНІЄНКО М. В.,

доктор юридичних наук, професор,
перший проректор
(Дніпропетровський
гуманітарний університет),
заслужений юрист України,
лауреат Державної премії України
в галузі науки і техніки

УВАРОВ В. Г.,

доктор юридичних наук,
заслужений юрист України

РЕЦЕНЗІЯ¹

Сьогодні судово-правова система нашої держави увійшла до правового простору змін конституційних засад правосуддя 2016 р., нового Кримінального процесуального кодексу України та системи нових законодавчих актів: Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 р. № 5076-VI; Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII; Закон України «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII; Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VI; Закон України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 р.

Указаними законодавчими актами певним чином змінюється система і процесуальна форма кримінального судочинства. Ефективність прийнятих новел покаже практика. Та уже зараз можна бачити, що проблем правозастосовної практики у сфері кримінального процесу дуже багато залишилось у спадщину від минулого законодавства і з'явилося у зв'язку з недосконалістю багатьох новачків Кримінального процесуального кодексу України та інших законів.

На сучасному етапі розвитку кримінально-процесуального права та теорії кримінального процесу важливо не обходити стороною помилки і здобутки реформи, ретельно аналізувати наявні проблеми правосуддя, досвід європейських та інших країн, запроваджувати все найкраще, не цураючись свого, перевіреного практикою, позитивного надбання.

У розкритті нової доктринальної моделі кримінально-процесуального законодавства та проблем теорії і практики кримінального судочинства важливу роль відіграють фундаментальні роботи видатного юриста сьогодення, доктора юридичних наук, професора, академіка Академії політичних наук України В.М. Тертишника, зокрема такі добротні авторські праці, видані провідними видавництвами України останніми роками: Тертишник В.М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / В.М. Тертишник. – 13-те вид. перероб. і допов. – К. : Правова єдність, 2017. – 824 с.; Тертишник В.М. Кримінальний процес України : [підручник] / В.М. Тертишник. – 7-ме вид. перероб. і допов. – К. : Алерта, 2017. – 840 с.

Новітні роботи В.М. Тертишника являють собою фундаментальні наукові праці, які можуть стати цілісним системним науковим і методичним комплексом, необхідним як науковцям і студентам, так і практичним працівникам правоохоронних органів. Роботи ав-

¹ Рецензія на видання Тертишника В.М.: Тертишник В.М. Кримінальний процес України : [підручник] / В.М. Тертишник. – 7-ме вид. перероб. і допов. – К. : Алерта, 2017. – 840 с. та Тертишник В.М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / В.М. Тертишник. – 13-те вид. перероб. і допов. – К. : Правова єдність, 2017. – 824 с.



тора витримали уже не одне видання і користуються підвищеним попитом у студентів та практичних працівників. У вказаних працях всебічно розкрито цілісну доктрину сучасного кримінального процесу, розглянуто проблему реалізації ідеї правової держави у сфері діяльності правоохоронних органів.

Насамперед із використанням теоретичних положень науки кримінально-процесуального права та інших галузей знань, сучасних підходів до розуміння захисту прав і свобод людини і громадянина розроблено пропозиції щодо розвитку теорії і практики досудового слідства та інституту захисту у кримінальному процесі.

Проаналізовано складну проблему конкуренції правових норм, що виникла за нових обертів судово-правової реформи, висвітлено недоліки та юридичні фікції законодавства, розкрито проблему розв'язання юридичних колізій, а пропозиції автора збагачують науку кримінального процесу новими знаннями.

У підручнику та посібнику широко розглянуто питання статусу учасників кримінального провадження, забезпечення верховенства права та реалізації інших принципів правосуддя, доктрини доказового права, забезпечення змагальності сторін, реабілітації невинуватих осіб, захисту честі і гідності людини.

Під час написання підручника та науково-практичного коментаря автором враховано положення міжнародних правових актів та передовий досвід роботи правоохоронних органів після прийняття Конституції України і нового Кримінального процесуального кодексу України, а також практику Європейського суду із прав людини. На основі всебічного розгляду названих проблем внесено пропозиції щодо розвитку теорії і практики кримінального процесу.

Науковцем значно розвинуто систему принципів кримінального процесу, внесено пропозиції щодо зміцнення статусу потерпілого, захисника та інших учасників процесу, визначено межі втручання у сферу особистого життя людини у процесі здійснення судочинства. Зроблено досить всебічний логічний аналіз проблемного інституту провадження на підставі угоди про визнання вини, під час якого автор довів його невідповідність принципам пропорційності, верховенства права та презумпції невинуватості особи, обґрунтував необхідність його вилучення із системи інститутів процесуального права.

Учений, опираючись на конституційні принципи діяльності правової держави в різних сферах суспільного життя, сформулював важливі юридичні поняття та показав практичні аспекти їх застосування, наприклад, «сфера особистого життя», «недоторканність особистого життя», «гарантії захисту прав людини», «презумпція добропорядності людини» та ін., вніс низку цікавих пропозицій та рекомендацій щодо розвитку теорії юридичного процесу.

Підготовлені В.М. Тертишником роботи містять розроблену автором сучасну концепцію теорії доказів, у межах якої розглянуто проблеми допустимості фактичних даних у доказуванні, правових основ та юридичної форми проведення слідчих дій та негласних слідчих (розшукових) дій і використання їх результатів у процесі здійснення правосуддя.

Науковцем внесено систему пропозицій щодо зміцнення незалежності суду і прокурора, забезпечення процесуальної самостійності слідчого, розвитку гарантій встановлення об'єктивної істини та захисту прав і свобод людини.

Автором змістовно розкрито питання застосування нових інститутів процесуального права: домашнього арешту, провадження негласних слідчих (розшукових) дій, дистанційного провадження.

Цікаво, змістовно і зі знанням проблеми та літературного надбання викладено питання щодо змісту, логіки, мови та стилю процесуальних документів, питання історії кримінального процесу, мистецтва судових дебатів. Зокрема, розкриваючи питання судового красномовства, автор доречно наводить змістовні експресивні цитати із промов Ф. Плевако, С. Андрієвського та інших неперевершених судових ораторів минулого. Наприклад, актуальними залишаються доречно наведені в підручнику слова Ф. Плевако: «Натовп – будова, люди – цегла. З одних і тих же цеглин розбудовується і храм богів, і тюрма – житло знедолених. <...> Та зруйнують тюрму, і цеглини, що залишились цілими від руйнування, можуть піти на храмобудування, не відображаючи огидних рис їх минулого призначення».



У роботах вдало поєднано проблемний метод із практичною направленістю, а самі праці написано добротною літературною мовою і викладено в ясній, логічній формі. Чітка логіка аналізу нормативних актів, вміння формулювати змістовні і прості дефініції та доступно розкривати складні питання: розкривати так, що складне стає простим і зрозумілим – це «особлива прикмета» праць професора В.М. Тертишника.

Надаючи важливе значення юридичній визначеності процедури судочинства та проблемам процесуальної форми слідчих і негласних слідчих дій, автор у характерному для нього стилі красномовства, афористично мовить, що «кримінально-процесуальне право – алгебра справедливого правосуддя». Наведений вислів В.М. Тертишника за правом може стати епіграфом кримінально-процесуальної науки.

Роботи професора вміщують систему наукових ідей, понять, концептів, наукових положень і пропозицій стосовно курсу «Кримінальний процес», які збагачують юридичну науку новими знаннями, гіпотезами, концепціями та теоретичними моделями юридичних рішень, допомагають формуванню світогляду і правосвідомості студентів.

Пропозиції та рекомендації автора розкривають шляхи розв'язання однієї з найбільш складних проблем у галузі юриспруденції – забезпечення встановлення істини, захисту прав і свобод людини та справедливості правосуддя, істотно збагачують юридичну науку новими знаннями, а власне роботи вміщують цілісну доктрину кримінально-процесуального права і кримінально-процесуальної діяльності в умовах розбудови правової держави.

